

Full delaktighet – realisme eller drøm?

Realisme og drømmer – vårt liv leves dér, mellom realismen og drømmene. Vi skal snakke om full delaktighet for dem som ofte – av ulike årsaker – faller utenfor i ulike sosiale sammenhenger. Det er et krevende og følsomt tema. Men ære være dem som har tatt initiativet til denne konferansen med de helt nødvendige emnene som er satt opp.

Realisme eller drøm? – For å holde begge deler sammen kan vi jo tale om å drømme med åpne øyne. Drømme, lengte, ja - og samtidig må vi se realitetene i øynene.

Realismen hører jordlivet til

Til realismen, og ærligheten, i hele det feltet vi drøfter her, hører at kirken ikke har en særlig god historie i forhold til personer og familier som, av ulike årsaker, har særskilte behov for å kunne fungere i hverdag, helg og ferie. Det er klart at kirken har gode initiativ å vise til på dette området, men å erkjenne svikt her er nok riktigere enn å vise til hva godt som er gjort.

Hvordan taler vi om Gud? – Vi bør stille oss det spørsmålet når vi taler om livet mellom realismen og drømmen. For: Taler vi ikke altfor ofte altfor glatt og overflatisk om Gud – fremstiller Ham som den store problem-fikser, liksom. En slik lettvent tale om Gud, blir en Gud uten dyp og uten gåter. Kirken må våge å tale om en Gud som er motsigelsesfull, gåtefull, uutgrunnelig – iblant rett og slett sjokkerende. Å tale sant om Gud, er å tale om den Gud hvor ikke alt ”løses”. Vi har en verden hvor ting ikke ”går opp”.

Og dessuten dette spørsmålet: *Hvordan taler vi om livets muligheter?* – Det bildet som tegnes i ukeblader, reklame, TV, og gjennom all verdens seminarer for selvutvikling, er: Du kan sprengre dine egne grenser! Du kan få til alt! Du kan heve deg opp til høyere nivåer! Du har en karriere å følge! Skap din egen suksess! Osv., osv. Markedet har nok av slike tilbud. Og språket yngler av slike billigheter.

Men: Det er egentlig et ateistisk menneskebilde som her sniker seg inn og som skaper et slikt forførende språk. For det etterlater løgnen om at

mennesket selv er livets skaper. Men slik kan ikke alle mennesker – om i det hele noen – tenke, tale eller skrive. For livet har satt sine begrensninger for oss alle – og for noen enda mer tydelige begrensninger. Dette er en realisme som hører jordlivet til.

Menneskets verd er helt og hellig

Full delaktighet – ja, det betyr at alle er full-verdige. Vår status som skapte mennesker i Guds bilde, er et urokkelig fundament. Og her føyer jeg til at menneskerettighetene tilkjenner alle mennesker – uten forskjell – retten til et åndelig liv.

I ortodoks tradisjon og teologi taler man om ”livets hellige gave”. Det er en vakker og god formulering. Et slikt perspektiv på livet driver oss til å se hverandre som hverandres gave. Ingen er objekt for den andres velvilje. Vi er subjekter, medmennesker, på samme klode. Vi er hverandres gave!

Like fullt – like fullt er sykdom, hindringer, begrensninger en ufrakommelig dimensjon ved det samme livet. Det er noe gåtefullt også ved livet. Er Gud gåtefull, så er livet det også: fullt av motsigelser, nagende spørsmål og smertelige kamper. Bibelens beretning om Jakobs kamp med Gud er en grunnfortelling om både livet og troen, jf. 1 Mos 32: ”Jeg slipper deg ikke uten at du velsigner meg!” (v. 26).

Nei, alt går ikke opp. Livet er fullt av sprekker, - det er der lyset siver inn, synger Leonard Cohen på sin underfundige måte.

Viktige teologiske peilemerker

Som hjelp til å fange inn realismen i våre overveielser om den fulle integrering, hører at vi stiller opp for hverandre noen teologiske peilemerker:

For det første – vi makter intet fullkomment fellesskap, er heller en fullstendig omsorg. Alt det vi gjør blir stykkevis og ufullkomment. Og det vi tar i, blir iblant feilgrep, dessverre, - selv om vi gjorde alt i beste hensikt. Dette er en del av realismen. Men vår forpliktelse er like fullt å ha ambisiøse drømmer om forbedring – om dypere empati, bedre kommunikasjonsevne og dyktigere faglighet. Realismen i de temaer vi taler om på denne konferansen skal ikke føre oss inn i resignasjon, men snarere til sannhet i møtet med livet slik det faktisk fremstår!

For det andre må vi regne med syndens realitet. Den sitter i tanker, ord og gjerninger. Også det er virkelighetskontakt at vi ikke blander av for disse realiteter: selvsentreringen, egenviljen. Men – i lys av tilgivelsen i Jesus Kristus – har vi fått et nytt grunnlag å stå på, en basis for nytt utblikk mot nye drømmer om å kunne avstå fra synd og hver dag ”forbedre meg i et hellig liv og levnet”, slik det heter i den gamle klokkerbønnen. Til utviklingen av egen person og til gavn for mine medmennesker.

Alt det skapte sukker under forgjengelighetens lov og lengter etter den store befrielse. Apostelen Paulus taler om en verden, en natur, som ligger i trelldom (Rom 8,20-22). Og under slike vilkår trenger vi hverandres godhet og støtte – og iblant også medlidenhet. Også her må vi tenke nytt: Medlidenhet er ikke svakhet, men styrke. Lidelsen gir ikke rom for nøytralitet. Da har vi å ta parti for det menneske som står under press, for dem som har byrder å bære.

For det tredje er vårt ansvar å ha omsorg for det hele menneske. Vi *vet* det, vi *kan* det, men *skjer* det?

Vi må holde fast ved menneskets hvorfra. Hva menneske er, er det fra Guds skaperhånd. Det gir verdighet og uendelig verdi.

Og vi må holde fast ved et menneskes hvorfor, - som er å leve åpent i livets grunnleggende relasjoner: forsonet med Gud og medmennesker, og å leve i fellesskap, både i troens og samfunnets fellesskap. I tillegg: Spørsmålet om menneskets hvertil, er med å holde spørsmålet om meningen med livets tilskikkelser åpent.

Vi må også holde fast ved et menneskets hvorhen, et spørsmål som får sitt endelige svar gjennom et *helet* menneske i en *helet*, nyskapt verden. Å bli et helt menneske, blir da i siste instans en gave, en gave fra Gud. Livets helhet og heling er, når alt kommer til alt, ikke et produkt av menneskelig streben. Full delaktighet, slik vi her taler om det, helhet, restitusjon – er Guds gjerning til syvende og sist. Da løper realismen og drømmen sammen, og da er Guds rikes oppfyllelse der.

Slike perspektiver fratår ikke oss ansvar her og nå, men gir oss kraft og inspirasjon til å be og arbeide for at våre menigheter får mer av gudsrrikekvalitet – tross alle motkrefter. Imens kan vi avlese på Kristus hva et helt

menneskeliv er. Han er den helende og befriende. Og vårt mål er å bli nyskapt i ham. Det er Gudsrike-drømmen. Og her har Gud gitt sitt løfte om at troen ikke bygger på illusjoner, men er sanndrømt!

Kirken er kalt til helingens tjeneste

Full delaktighet, alle samlet i en felles, respektfull *koinonia* – er det realisme eller drøm? Først et ord om det ”å bli frelst”? Hva er det? ”Å bli frelst” er et yndlingspråk i noen leire, men lyder som et forslitt ord i andres ører. Et ødelagt ord, vil kanskje også noen si?

”Frelse” – vi tar enda en runde med det begrepet! Ordet ”frelser” (*sotèr* på gresk) er han som kan gjøre hel, sette sammen det som har gått i stykker. Frelsen, *sotería*, er da en hel, ubrutt tilstand. Frelser heter på tysk Heiland, og frelse er das Heil, den hele, restituerte tilstand.

Kirkens oppgave er å stå i en helende tjeneste. Dens oppdrag er fundamentalt å gjøre helt igjen et brutt gudsforhold ved å bringe evangeliet, ordet om forsoningen, ut i menneskehavet. Men som barn av forsoningen er kirken også kalt til å gjøre helt det som er såret og skadd, og til å rette opp det som fins av brutte relasjoner mellom mennesker. Da hører et helet fellesskap med. - ”Vi er Guds medarbeidere” (1 Kor 3,9).

Frelse er således mer enn ”sjelers frelse” – det er grunnleggende å bli hel – i komplett mening. Det hebraiske ordet for fred – *sjalom* – kommer av et verb som betyr: å være hel. Det ligger således en sterk og gjennomgående visjon av heling gjennom hele Skriften: heling av gudsforhold og heling av livsforhold, heling av fellesskap.

Å strebe mot full delaktighet er derfor å ta kirkens helende mandat på alvor. Det er vårt kall og vårt ansvar – og denne konferansen vil, tror jeg, bli et viktig bidra til på styrke denne bevisstheten, ja, forhåpentlig bli et gjennombrudd for denne bevisstheten i våre menigheter.

Helhet og del

Bibelens helhet-lige tale om frelse driver oss til å anlegge en helhetlig betraktningssmåte på vår utfordring, ikke en partikulær. Den moderne mentalitet vil nettopp analysere, flise opp, bryte ned et sakfelt i sine enkelte

bestanddeler. Dermed næres en tenkemåte som dreier seg om spesialisering og oppdeling – i ulike livsområder, i ulike fagfelt, i ulike delvitenskaper.

Denne analytiske, oppdelende grunnholdning som nettopp er typisk for ”det moderne prosjekt” imøtegår i vår tid av en motbevegelse – nemlig bevegelsen fra det partikulære, fra enkeltdelen – til det helhetlige, det omgripende, jf. tidens tale om ”holisme”. Holistisk tenkemåte ytrer seg som en slags kompensatorisk motstrøm mot all oppdeling – i drømmen om å favne det hele, i en reaksjon mot oppsplitting.

Forstå meg rett, for nå kommer jeg til å si noe som i første omgang kan høres feil: Et hint om at vi ikke er ved målet om full delaktighet, ligger vel også i det faktum at noen bispedømmer har integreringsrådgivere. Dyktige medarbeidere, ikke misforstå! De tar seg av et særrområde, men de er egentlig agenter for å fremelske helheten. De arbeider iherdig for en kirke som reelt fremstår som hjemmet rundt alle våre hjem – uten noen form for tilsidesettelse. Men også de utmerkede integreringsrådgiverne fungerer innenfor en tenkemåte – og et praksisfelt – som vi egentlig ønsket var tilbaketrukket historie og erstattet med ”holistisk” praksis. Men de fungerer som spesialstillinger for et spesialområde som krever sin spesielle kompetanse. Ikke at jeg ønsker arbeidsledighet for noen, men rett forstått ville jo oppnådd mål om full delaktighet gjøre disse spesialstillingene overflødige!

Full delaktighet – hva vant vi da?

Vi skal drømme med åpne øyne. Da holder vi både visjonen og realismen for vårt blikk. La oss drømme – og spørre: Dersom full delaktighet var virkelighet – hva vant vi da? Vi fokuserer dermed bevisst på gevinstene – på hva vi ville vinne i livskvalitet og fellesskapsopplevelse om så skjedde. Denne konferansens mål er jo å sette en ny tenkemåte og forankre den, slik at den skaper en ny virkelighet i kirke og samfunn.

Først: Full delaktighet ville bety *full verdsetting*: Da gjorde vi i handling det vi vet med hodet – at alle har fullt verd i kraft av å være skapt i Guds bilde. Det vi sier med munnen ville da blitt erfart virkelighet.

Dernest: Full delaktighet ville bety *full inkludering* – en åpen kirke med holdninger som inviterer og som lar skiller og skranker falle. Det ville bety bygninger som var vennlige og tilgjengelige, uten krenkende terskler og ydmykende sideinnganger. Det er altfor mange pinlige historier om treg

kirkelig saksbehandling og motstand fra antikvariske myndigheter i saker som har med tilgjengelighet til kirker å gjøre. Det skal være like vilkår for å delta i gudstjenester, kirkelige handlinger og forskjellige samvær. Her burde jo våre kirkebygg rett og slett sette en nasjonal standard! Slik kirkebygningene er åpne og tilgjengelige, slik skulle alle offentlige bygg være! Da var menighetene også et sant omsorgsfelleskap.

Alt byggende arbeid begynner nedenfra – i enkeltmenneskers tenkesett som så summerer seg til kollektiv selvransakelse, til ny tenkning og ny innsats.

Bispemøtet uttalte i mars i fjor tydelige ord om den rett mennesker med spesielle behov har og om det ansvar som her påhviler kirken: ”Retten til å utøve sin tro eller livssyn innebærer at alle som ønsker å tilhøre kirken, må ha like muligheter til å delta i gudstjenester, kirkelige handlinger og ulike former for samvær og aktiviteter. Mange funksjonshemmede trenger bistand og tilrettelegging for å kunne delta i den kirke de tilhører. Dette utfordrer Den norske kirke på mange plan, lokalt, på bispedømmenivå og på sentralkirkelig nivå.”

Full delaktighet ville videre skape *dypere humanisering* blant oss. Når vi møtes på tvers av funksjonsnivåer, gjør det noe med oss. Jeg har et godt eksempel på dette fra egen prestedtjeneste: Konfirmantene fra Linde skole, Teie, på Nøtterøy, som hadde sine spesielle behov for tilrettelegging av undervisningen, gjorde år etter år noe med konfirmantkullene. Situasjonen kalte opp alles ansvarlighet. Samværene var preget av vennlighet og mykhet – og dette var styrken i konfirmantarbeidet i Teie kirke. Det var lite av at brautende ”jeg” turet frem, men man så den andre respektfullt. Det var en holdning som – om konfirmantene visste det eller ikke – var preget av Jesu måte å møte mennesker på: ”Hva vil du jeg skal gjøre for deg?” (Luk 18,41).

Full delaktighet ville bety *berikelse* – en berikelse for både troen og livet. Vi tenker ofte smalt og trangt om troen. Som luthersk kirke vil vi understreke at tro er tillit. Kristen tro er tillit til Jesus Kristus. Tro går ikke bare på intellektuell tankekraft og apologetisk formuleringsevne. Troens kjennetegn er i særlig grad tillit, fortrøstning – og hvile i Gud, tryggheten som bunner i å være omgitt av godhet, knyttet til berikende følelser og estetiske opplevelser.

Møter med mennesker med ulike funksjonsnivåer setter i gang viktige refleksjoner. Da blir det vanskelig å tenke grunt – og enda vanskeligere å leve overflatisk. Nå vil jeg våge meg inn på et vanskelig tema som egentlig

trenger lang og stillferdig ettertanke: Jeg nevnte spørsmålet om ”mening” i møte med livets tilskikkelser. I møtet med enkeltskjebner som er vanskelig å forstå, sier vi ofte: Det som skjedde med hun eller han har ingen mening. Kort og krasst: Det er meningsløst! Men jeg drister meg til å spørre: Kan ikke det være for raskt og overflatisk sagt? Jo, det skjer så visst meningsløse ulykker. Men barn fødes med ulike hemninger og i alle aldre kan alvorlige sykdommer slå til og forandre livsløp – på en for oss ubegripelig måte, slik at det ligger nær å gripe til ordet ”meningsløst”. Livet får på denne måten sine begrensninger, og store utfordringer legges på de nærmeste.

Men likevel, er det rett bare raskt å konstatere at dette er ”meningsløst”? Båret i fellesskap – og da må fellesskapet faktisk fungere! – kan et menneskes spesielle, og krevende, situasjon *få* mening, kan den *gis* mening, ved at vi kan se at Gud – i livets store husholdning – gjennom dette gjør noe med oss alle, ja, faktisk kan gi oss en – berikelse. Men dette er det umulig å tale lettvent om. Og det skal ikke benektes at det blir ofte store kamper før de nærmeste kommer så langt at de kan legge et slikt perspektiv på en krevende livssituasjon. Og sannheten er at noen ikke makter å nå en slik erkjennelse. Dette kan også ende i forbitrelse istedenfor opplevelsen av berikelse. Og det kan ikke minst bli følgen dersom ikke medmennesker, kirke og samfunn stiller opp, slik at følelsen av å stå alene i situasjonen overmanner en.

Endelig har full delaktighet *tegnkraft* i seg: Kirken en er Guds folk av alle folk, raser, språk, kjønn, legning, funksjonsnivå og talent. Kirken er, sagt med andre ord, *tegnet på den nye menneskehet* som engang skal arve Guds rike.

Full delaktighet – er det en drøm? Ja, muligens det, fordi det er så mye barsk realisme å kjempe i mot – både i oss selv og i de strukturer som omgir oss. Nettopp derfor må vi drømme med åpne øyne. Men hvor ingen drømmer fins, gis det heller ingen oppfyllelse av drømmer.

Drømmer kan lulle oss i søvn, men drømmer kan også gjøre oss urolige – urolige på en konstruktiv måte – slik at vi ikke gir oss fred før vi ser at våre menigheter bærer tydeligere tegn på å være den nye menneskehet der alle en gang skal få oppleve full delaktighet på en måte som ligger bortenfor vår tenkeevne og fantasi. Inntil da forplikter vi oss på å møte ethvert menneskes rettigheter til kristent felleskap, til å bli møtt i sitt behov for trosliv.

Alle er vi ressurser inn i fellesskapet. Vi er hverandres gave.